

ROT-avdrag och svartarbete i hushållssektorn

Elektriska Installatörsorganisationen EIO – Glasbranschföreningen –
Maskinentreprenörerna – Målaremästarna – Plåtslageriernas Riksförbund –
Sveriges Byggindustrier – VVS Installatörerna

Juli 2005

Innehåll

1. Förord.....	3
2. Permanenta ROT-avdraget!.....	5
3. Sammanfattning av studiens resultat.....	8
3.1 Värde av inköpta tjänster.....	8
3.2 Betalningssätt, kostnader och leverantörer för inköpta tjänster.....	9
3.3 Utnyttjande av ROT-avdrag och hushållens attityder till detta.....	10
3.4 Hushållens attityder till inköpta byggnads- och hantverksarbeten.....	11
4. Värde av inköpta tjänster 2004.....	12
4.1 Byggnads- och hantverksarbeten.....	12
4.2 Hushållsnära tjänster.....	13
4.3 Totala inköp av tjänster och service.....	14
4.4 Timkostnad för köpta tjänster.....	15
5. Betalningssätt per tjänstetyp.....	16
6. Leverantörer av byggnads- och hantverksarbeten.....	18
7. Utnyttjande av ROT-avdrag.....	20
8. Belåtenhet med utfört arbete.....	24
9. Acceptans för att köpa svarta byggnads- och hantverkstjänster.....	25
10. ROT-avdragets effekter länsvis (År 2004).....	27
11. Studiens omfattning och metod.....	28

1. Förord

Skatteavdrag för renovering och underhåll av bostäder – s.k. ROT-avdrag – har funnits tidsbegränsat i Sverige under flera perioder. Det senaste avdraget började gälla 15 april 2004 och löpte ut 30 juni 2005. Tidigare ROT-avdrag har gällt under perioderna 1993-94 och 1996-99.

Erfarenheterna från tidigare ROT-avdrag är positiva. Avdraget har skapat en betydande mängd vita arbetstillfällen. Avdraget har också skapat tydliga incitament för både företag och hushåll att göra svarta arbeten vita.

Denna rapport innehåller en ny studie av kontantmarknaden för byggnads- och hantverksarbeten i hushållssektorn. Studien är den första som uppskattar den totala marknaden för tjänster som ROT-avdraget gett upphov till. Den generella slutsatsen i studien är att avdragets positiva effekter sannolikt är större än tidigare beräknat.

Studien visar att statens totala intäkter från moms, arbetsgivaravgift och löneskatter i samband med det senaste ROT-avdraget uppgick till ca 3,2 miljarder kronor. Studien visar vidare att statens intäkter till följd av att svartarbete nu utförs vitt har ökat med så mycket som 1 miljard kronor. Detta bygger på ett försiktigt antagande om att 30 procent av de tjänster som utförs med stöd av ROT-avdraget skulle ha utförts svart, om avdraget inte funnits. Den verkliga siffran är sannolikt högre. Dessa intäkter kan jämföras med den totala beviljade skattereduktionen för det senaste ROT-avdraget, som uppgår till 600 miljoner kronor. Avdraget har alltså genererat stora positiva nettointäkter till staten.

Ett av studiens mer nedslående resultat är att svartarbetet i hushållssektorn är omfattande. Så mycket som vart 5:e hushåll köpte under 2004 byggnads- och hantverkstjänster kontant, vilket med stor sannolikhet innebär att arbetet utfördes svart. Detta innebär, med en försiktig bedömning, att ca 3 miljarder kronor i olika skatter och avgifter undanhållits statskassan. Dessa alarmerande siffror är i sig ett skäl att snarast återinföra ROT-avdraget.

Fack och arbetsgivare i byggbranschen står enade i kravet på ett permanent ROT-avdrag. Detta har framförts i en gemensam skrivelse till finansministern.¹

¹ Skrivelsen ”Rapport och förslag från en enad byggbransch” lämnades till finansministern den 22 februari 2005. Bakom kravet på en förlängning av ROT-avdraget står Elektriska Installatörsorganisationen, Glasbranschföreningen, Målaremästarna, Maskinentreprenörerna, Plåtslagarnas Riksförbund, Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Elektrikerförbundet, Svenska Målareförbundet, Sveriges Byggindustrier och VVS Installatörerna.

Rapporten i är genomförd av analysföretaget Industrifakta och bygger på 2000 telefonintervjuer med hushåll, samt på uppgifter från Skatteverket. Studien har utförts som ett kollektivt projekt för Byggbranschen i samverkan.

I kapitel 2 i denna rapport presenteras argumenten för ett permanentat ROT-avdraget. Några viktiga argument är:

- **Tillfälliga avdrag är för korta för att få riktig effekt**

Regelverket har i praktiken varit ett lapptäcke av kortsiktiga åtgärder. Olika längd på olika avdrag har gjort det svårt för både företag och privatpersoner att veta vad som egentligen har gällt.

- **Kostar ingenting för statskassan**

Kostnad 2004 (baserad på beräkning av godkända ROT-avdrag till maj 2005): 600 miljoner kronor. Intäkt till statskassan: Ca 3,2 miljarder kronor. En försiktig bedömning är att 30 procent av detta, 1 miljard kronor, har tillkommit genom att svarta jobb blivit vita. Nettotillskottet för statskassan blir således 400 miljoner kronor.

- **Bekämpa svartjobben**

Nära 4 av 10 hushåll kan tänka sig att köpa hantverkstjänster svart. Samtidigt står det klart att flertalet privatpersoner vill handla vitt – om det bara är ekonomiskt möjligt. 9 av 10 av hushållen skulle hellre köpa vita hantverksarbeten om de fick göra skatteavdrag för en del av kostnaden.

2. Permanenta ROT-avdraget!

Nedan sammanfattas de viktigaste skälen att permanenta ROT-avdraget:

Nuvarande avdrag för kort för att få riktig effekt

Ett av byggsektorns grundläggande problem är bristen på långsiktiga spelregler. Detta är speciellt allvarligt för den typ av långsiktiga investeringsbeslut som ett bygge innebär. Dagens regelverk är i praktiken ett lapptäcke av kortsiktiga åtgärder. Även det nuvarande ROT-avdraget blev ”kortare” än avsett, och för kort för att det för många företag ska löna sig att ställa om mot en ny typ av marknad (privatmarknaden). Det gäller dessutom under kortare tid än avdragen för t ex bredband. Olika längd på olika avdrag gör det svårt för både företag och privatpersoner att veta vad som egentligen gäller.

Även hushållen behöver tid för att hinna planera och genomföra ROT-investeringar. Tiden är så kort att många privatpersoner, kanske speciellt de med lägre inkomster, liksom bostadsrättsföreningar inte hinner utnyttja avdraget.

Kostar ingenting för statskassan

De beräkningar som redovisas i denna rapport visar att statens totala intäkter från moms och arbetsgivaravgift i samband med det senaste ROT-avdraget uppgick till 2,2 miljarder kronor. Därutöver har staten erhållit löneskatter i storleksordningen 1 miljard kronor, dvs. totalt 3,2 miljarder kronor.

Dessa intäkter kan jämföras med den totala beviljade skattereduktionen för det senaste ROT-avdraget. Enligt Skatteverket uppgifter per maj 2005 uppgick reduktionen till 600 miljoner kronor. Avdraget har alltså genererat betydande positiva nettointäkter till staten.

De utvärderingar som gjorts av tidigare ROT-avdrag visar att de, under alla rimliga antaganden, varit neutrala till positiva för statskassan. Ett sammandrag av Målaremästarnas analys, som är den mest utförliga, visar följande:

ROT-avdragets gynnsamma effekter

Taxeringsår	Utförandeår	Beviljad skattereduktion	Nyskapade årsarbeten	Nettointäkt för Stat och kommun
Tax – 94	1993	1,1 mdr kronor	8400	1,5 mdr kronor
Tax – 95	1994	2,6 mdr kronor	19000	3,1 mdr kronor
Tax – 97	1996	1,2 mdr kronor	7600	1,1 mdr kronor
Tax – 98	1997	2,4 mdr kronor	14500	2,1 mdr kronor
Tax - 99	1998	2,6 mdr kronor	15700	2,4 mdr kronor

Källa: Målaremästarna

Utöver dessa direkta effekter av avdraget kommer olika indirekta positiva effekter, såsom ökad sysselsättning, minskade bidragskostnader osv. Ett nytt byggjobb ger dessutom nya arbetstillfällen i andra sektorer. Varje byggarbetare sysselsätter i genomsnitt tre personer i andra sektorer.

Bekämpa svartjobben

Ett av branschens huvudproblem är att skattesystemets utformning leder till att det i många fall inte går för seriösa företag att konkurrera på hushållsmarknaden. De får endast ge offerter som sedan kan användas gentemot ”svartjobbare”. Nära 4 av 10 hushåll kan tänka sig att köpa hantverkstjänster svart.

Samtidigt står det klart att flertalet privatpersoner vill handla vitt – om det bara är ekonomiskt möjligt. De intervjusvar som redovisas i denna rapport visar att 9 av 10 av de tillfrågade hushållen hellre skulle köpa vita hantverksarbeten om de fick göra skatteavdrag för en del av kostnaden. Genom ROT-avdraget blir detta möjligt.

Beräkningar i denna rapport visar att statens intäkter från moms, arbetsgivaravgift och löneskatt ökat med så mycket som 1 miljard under 2004 till följd av att ROT-avdraget omvandlat svart arbete till vitt.

Stort underhållsbehov

En fungerande och effektiv bostadsmarknad är en förutsättning för fungerande arbetsmarknader och därmed för tillväxt i ekonomin totalt. Det alltför låga

nybyggandet, liksom det växande underhållsbehovet i framför allt miljonprogramets bostäder är därför mycket oroande. Enligt Boverkets kartläggning behöver mellan 500 000 och 1 300 000 lägenheter i flerbostadshus åtgärda installationer och tekniska system som stammar, el och ventilation under de närmaste 15 till 20 åren. Vi har alltså en tickande ombyggnadsbomb som också hotar arbetsmarknaden och tillväxten. Även detta talar för en förlängning av ROT-avdraget.

Bra för miljön

Bostadssektorn svarar för omkring 40 procent av den samlade energiförbrukningen i landet, och även för den övriga miljöpåverkan. Ett ROT-avdrag skulle kraftigt förbättra förutsättningarna för energibesparande åtgärder och miljöförbättrande insatser.

Rekrytering och attityder

En av branschens utmaningar för de kommande åren är såväl den kortsiktiga som långsiktiga rekryteringen. På kort sikt bidrar de stora svängningarna i byggmarknaden till svårigheter att anpassa utbildningssektorn. En förlängning av ROT-avdraget skulle dra upp ombyggnadsvolymer och därmed stabilisera den totala byggmarknaden. Detta skulle i sin tur underlätta för företagen både att ordna praktikplatser och att ta hand om nyutbildade. Det skulle även underlätta planeringen av utbildningsplatser.

Vad gäller den långsiktiga rekryteringen konstaterade AMS rapport ”Ura 2002:9, Den framtida personalförsörjningen inom Bygg och anläggning - tillgång och rekryteringsbehov till år 2015” att fram till år 2015 kommer 87 000 sysselsatta inom bygg- och anläggningssektorn att lämna arbetsmarknaden, främst av åldersskäl. Det betyder, vid en oförändrad sysselsättning, att 38 procent av branschens anställda skall ersättas. Byggsektorn ligger därmed sämre till än de flesta andra branscher.”

Också för den långsiktiga rekryteringen är en stabilare byggmarknad givetvis positiv. Än viktigare torde dock vara att genom ROT-avdrag bidra till att bekämpa svartjobben och öka konkurrensen för att därmed göra branschen mera attraktiv.

3. Sammanfattning av studiens resultat

3.1 Värde av inköpta tjänster

Intervjuerna med de 2000 hushållen visar att man 2004 köpte in byggnads- och hantverksarbeten för totalt omkring 23,4 miljarder kronor och att villahushållen svarade för ca 82 procent av inköpsvolymen. Det var även denna grupp som gjorde de största inköpen per hushåll med ca 33.000 kronor följt av hushåll med bostadsrätt, som köpte in tjänster för ca 27.000 kronor. Man kan notera att en större andel av hushållen i södra Sverige (23 procent) köpte in denna typ av tjänster än i Mellansverige (19 procent) och norra Sverige (15 procent). Troligen finns det även skillnader mellan landsdelarna när det gäller vilken typ av tjänster man köper och hur upphandlingen går till. Man betalade också ca 20 procent mindre för de tjänster man köpte i norra Sverige än i övriga landet.

Olika hushållsnära tjänster som städning, trädgårdsskötsel, barnpassning m m köptes endast in för knappt 1,2 miljarder kronor 2004, men detta inkluderar inte olika kommunala tjänster eller arbeten som sotning m m. Det var genomsnittligt 5 procent av hushållen som köpte hushållsnära tjänster jämfört med ca 20 procent som köpte byggnads- och hantverksarbeten. Inköpsvolymen per hushåll var dessutom väsentligt mindre och endast en procent av hushållen köpte denna typ av tjänster för mer än 10.000 kronor under 2004.

3.2 Betalningssätt, kostnader och leverantörer för inköpta tjänster

Omkring 20 procent av de byggnads- och hantverksarbeten som hushållen köpte in betalades kontant och är därför med stor sannolikhet inte vita tjänster. Detta bekräftas av att ca 25 procent som köpte in tjänster betalade mindre än 250 kronor per timme för dessa.

En rimlig bedömning som tar hänsyn till vissa andra påverkande faktorer är att det köptes in byggnads- och hantverksarbeten kontant för ca 4,7 miljarder kronor 2004. Detta innebär troligen att omkring 2,9 miljarder kronor i olika skatter och avgifter inte redovisades av tjänsteleverantörerna för detta år.

Vanligast var det att man betalade kontant för snickeri- och allmänna byggnadsarbeten, men även målning, andra hantverksarbeten samt VVS- och elinstallationer nämndes av 20-25 procent av dem som köpt in tjänster på detta sätt. Vilka tjänster som köps in kontant påverkas troligen både av de totala behoven, tjänsternas tekniska komplexitet, leverantörens behov av utrustning och i vissa fall sannolikt även av kapacitetsbrist för vita arbeten på enskilda orter.

En jämförelse med inköp av vissa hushållsnära tjänster visar att ca 60 procent av dessa verkar ha betalats kontant under 2004.

Svenskt bygg- eller hantverksföretag svarade för nästan 60 procent av de levererade tjänsterna, ensam svensk hantverkare för nästan 40 procent och utländska leverantörer för någon enstaka procent. Kontant betalning var vanligast till ensam svensk hantverkare, men förekom även till företag. Eftersom de utländska leverantörerna endast förekom marginellt, är det svårt att fastställa hur betalning till dessa har skett.

3.3 Utnyttjande av ROT-avdrag och hushållens attityder till detta

Den möjlighet till ROT-avdrag som funnits under en del av 2004, hade utnyttjats av 26 procent av de hushåll som köpt in byggnads- och hantverksarbeten. Detta skulle innebära att drygt 180.000 hushåll hade försökt dra nytta av skattereduktionen och att den totala arbetskostnaden relaterad till ROT-avdrag uppgick till ca 5,5 miljarder kronor. Detta kan jämföras med t ex hela den beräknade kontantmarknaden på ca 4,7 miljarder kronor för byggnads- och hantverksarbeten 2004. Arbeten relaterade till ROT-avdraget kan beräknas motsvara ca 2,5 miljarder kronor i redovisade skatter och avgifter och kan jämföras med en godkänd skattereduktion på ca 600 miljoner kronor per maj 2004 för villor och bostadsrätter.

Om ROT-avdraget hade tillämpats för hela 2004 och varit beslutat vid årets början, hade detta med stor säkerhet genererat en ännu större arbetsvolym på den vita marknaden, som borde ha uppgått till åtminstone omkring 8 miljarder kronor på årsbasis. Detta bekräftas av att hela 35 procent av dem som köpt in arbeten under 2004 hade planer på att ansöka om ROT-avdrag för 2005 samt att ca 90 procent av samtliga hushåll uppgav att man hellre skulle köpa in vita tjänster, om man fick göra skatteavdrag för en del av kostnaden.

De 2000 hushållsintervjuerna visar med stor tydlighet att möjligheten till skatteavdrag kan ha avgörande betydelse för om man väljer att köpa in vita eller svarta tjänster. En mycket stor andel av hushållen upplever samtidigt påtagliga fördelar med att köpa vita arbeten. Detta gäller att man kan få garanti på utfört arbete, möjlighet att få fel åtgärdade och möjlighet till mindre reavinstskatt när man säljer sin bostad.

Att en stimulans som ROT-avdraget kan påverka tjänsteköparnas beteende bekräftas också av att en tydlig majoritet på drygt 60 procent av hushållen inte kan tänka sig att köpa arbeten av någon som jobbar svart. 35 procent kan tänka sig att göra detta, men även en majoritet av dessa skulle hellre köpa vita arbeten, om man fick göra ett visst skatteavdrag. Sammantaget visar detta att ROT-avdragets storlek troligen har avgörande betydelse för i vilken omfattning man väljer att köpa svarta tjänster.

3.4 Hushållens attityder till inköpta byggnads- och hantverksarbeten

Hushållens erfarenheter av de tjänster som man köpt in under 2004 visar att de svenska byggnads- och hantverksföretagen har en mycket hög kvalitetsnivå både när det gäller utfört arbete och i kontakterna med sina kunder.

De hushåll som köpt tjänster gav medelvärden omkring 8,5 på en tiogradig skala för båda aspekterna ovan och man gav ett nästan lika högt medelvärde på 8,0 för de garantier man fått för det utförda arbetet. Man ansåg dessutom att de tjänster som man köpt varit prisvärda och graderade detta genomsnittligt till 7,1, vilket är ett ovanligt högt värde i samband med attityder till inköpspriser.

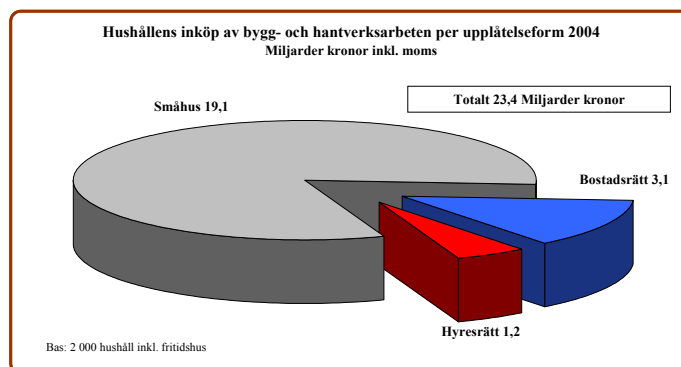
4. Värde av inköpta tjänster 2004

4.1 Byggnads- och hantverksarbeten

Baserat på intervjuerna köpte de svenska hushållen in byggnads- och hantverks-tjänster för totalt ca 23,4 miljarder kronor 2004. Detta inkluderar både arbete och material, som köpts in i samband med detta för alla typer av arbeten utförda på hushållsmarknaden inklusive fritidshus. Omräknat på hela bostadsbeståndet blir det genomsnittliga inköpsvärdet ca 5.300 kronor per hushåll, men hos dem som köpte in tjänster i någon form var det genomsnittliga värdet drygt 30.000 kronor. Inköpsvärdet varierade dock kraftigt mellan enskilda hushåll och det var t ex en lika stor andel som köpte för mindre än 5.000 kronor som för mer än 100.000 kronor. Mellan dessa grupper spridningen i inköpsvärden relativt jämn med en liten övervikt för intervallet 20.000-50.000 kronor. Moms för vita tjänster ingår i inköpsvärden.

Totalt var det 21 procent av hushållen som köpte denna typ av tjänster, medan alltså nästan 80 procent inte gjorde några inköp. Omfattningen varierade dessutom mellan olika boendeformer. Störst andel hushåll som köpte in byggnads- och hantverksarbeten fanns bland villaägarna med 29 procent. Dessa hade också det genomsnittligt största inköpsvärdet med ca 33.000 kronor per hushåll. Inte oväntat var det också fler villaägare som gjorde större inköp och särskilt tydligt var detta från 50.000 kronor och uppåt.

Bland de boende med bostadsrätt var det 18 procent som köpte in byggnads- och hantverksarbeten och det genomsnittliga inköpsvärdet var ca 26.700 kronor per hushåll. Bland boende med hyresrätt minskade andelen som hade gjort inköp till 5 procent och genomsnittsvärdet låg på ca 13.400 kronor.

4.2 Hushållsnära tjänster

Inköpen av olika hushållsnära tjänster som städning, trädgårdsskötsel m m hade väsentligt mindre omfattning än inköpen av byggnads- och hantverksarbeten. Totalt köpte de svenska hushållen in sådana tjänster för knappt 1,2 miljarder kronor 2004, vilket dock inte inkluderar olika kommunala tjänster, sotning, försäkringsrelaterade tjänster m m. Om alla sådana tjänster inkluderas blir det samlade värdet 2003 enligt SCB:s hushållsmätningar ca 10,8 miljarder kronor. Detta inkluderar dock även vissa tjänster som grävning m m, som här redovisas under byggnads- och hantverksarbeten.

Bland de 5 procent av hushållen som köpte någon form av hushållsnära tjänster var det genomsnittliga inköpsvärdet drygt 5.600 kronor per hushåll, men inköpens omfattning varierade kraftigt. Ungefär lika stora andelar gjorde inköp för upp till 1.000 kronor och för mer än 5.000 kronor, men en liten grupp köpte denna typ av tjänster i större omfattning, vilket förklarar det relativt höga medelvärdet ovan.

Vissa skillnader i inköpsfrekvens fanns mellan boendeformerna. Bland de villa-boende var det 6 procent som hade köpt hushållsnära tjänster till ett genomsnittligt värde av ca 6.100 kronor per hushåll. I bostadsrätter var det 4 procent som i genomsnitt hade köpt in tjänster för ca 5.800 kronor och i hyreslägenheter var det också 4 procent, men med ett lägre genomsnitt på drygt 4.000 kronor per hushåll. Skillnaderna mellan boendeformer är väsentligt mindre än i samband med inköp av hantverksarbeten och man kan notera att skillnaden är relativt måttlig mellan boende i villa och bostadsrätt.

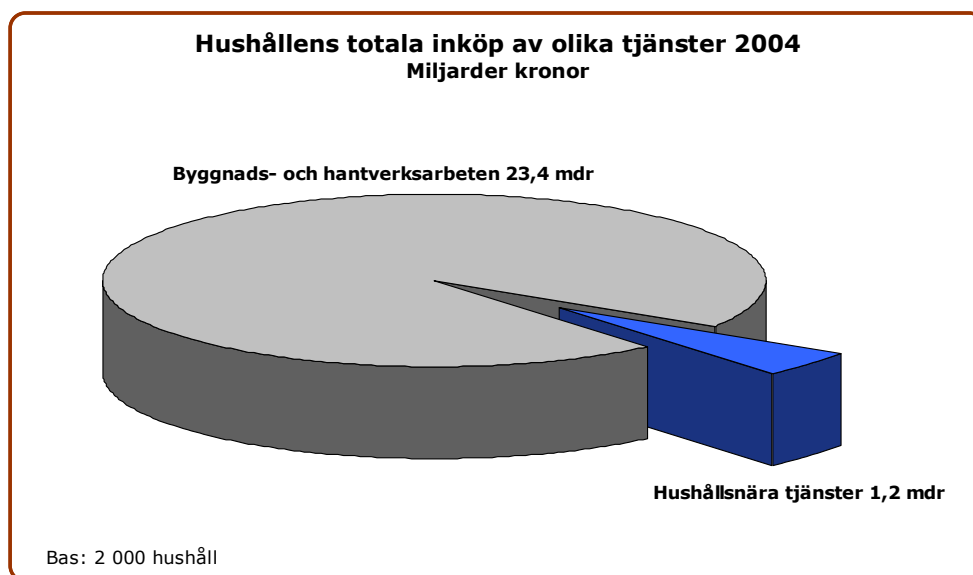
Det fanns inga stora skillnader mellan landsdelar när det gällde inköpsfrekvens för hushållsnära tjänster. Däremot verkar åldersgruppen 30-40 år köpa tjänster i större utsträckning än övriga.

4.3 Totala inköp av tjänster och service

Totalt köpte de svenska hushållen byggnads-, hantverks- och olika hushållsnära tjänster för i storleksordningen 25 miljarder kronor 2004, vilket inkluderar det material som köpts in i samband med tjänsterna. Beräkningen har baserats på beståndet av bostäder med hänsyn till att detta samband bör vara mer relevant än sambandet med antal hushåll. Fördelat på samtliga bostadslägenheter var inköpen omkring 5.600 kronor, men i praktiken var det endast maximalt en fjärdedel av de boende som köpte in några tjänster alls.

Olika byggnads- och hantverksarbeten var kraftigt dominerande bland de inköpta tjänsterna och utgjorde nästan 95 procent med omkring 23,4 miljarder kronor jämfört med omkring 1,2 miljarder för hushållsnära tjänster. Om alla tjänster som är förknippade med bostaden inkluderas ökar dock enligt SCB:s hushållsmätningar det senare värdet till drygt 10 miljarder kronor.

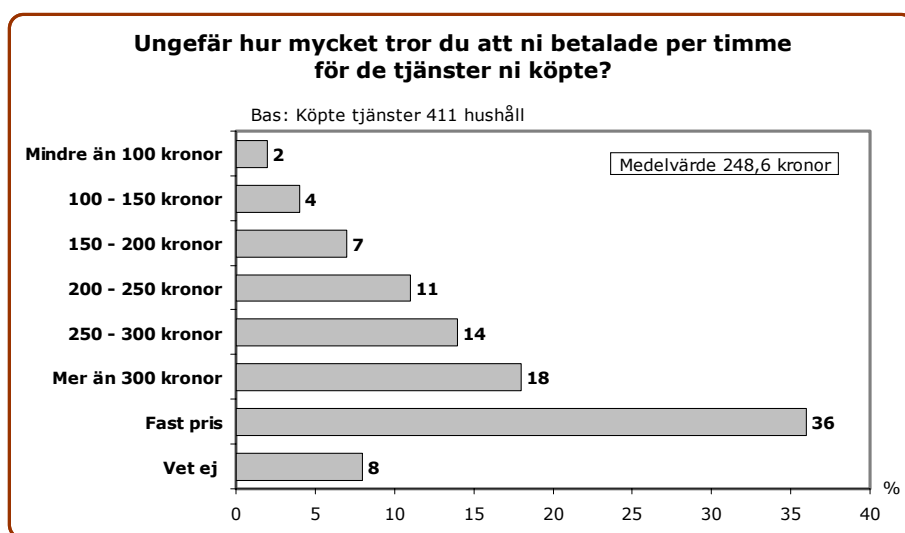
Det fanns skillnader mellan olika boendeformer när det gällde volymen inköpta tjänster och för samtliga typer hade de villaboende störst genomsnittsvärden. Skillnaderna var dock väsentligt större för byggnads- och hantverksarbeten än för hushållsnära tjänster som städning m m. Man kan även notera att villaboende svarade för merparten av den totala tjänstemarknaden med ca 82 procent för byggnadsarbeten och ca 63 procent för hushållsnära tjänster. Hyresrättsboende svarar dock totalt sett för en större andel av totalinköpen när det gäller hushållsnära tjänster, vilket rimligen förklaras av att det finns en större andel äldre hushåll, som köper denna typ av tjänster.

4.4 Timkostnad för köpta tjänster

Kostnaden per timme för inköpta byggnads- och hantverksarbeten varierar kraftigt. Som framgår av diagrammet nedan betalade nästan en tredjedel av dem som köpte tjänster mer än 250 kronor per timme. Endast 6 procent betalade mindre än 150 kronor och 18 procent betalade 150-250 kronor per timme. Genomsnittligt betalade man knappt 250 kronor per timme för de byggnads- och hantverksarbeten, som köptes in under 2004.

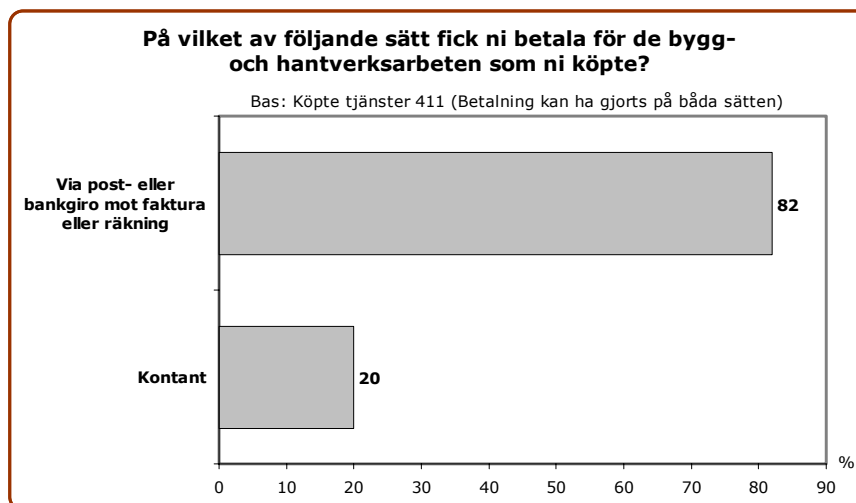
Om svaren relateras till den andel av hushållen som betalade kontant för inköpta tjänster, bör de av dessa som betalat högst timkostnad finnas i intervallet 200-250 kronor per timme.

5. Betalningssätt per tjänstetyp

Betalningssättet för inköpta tjänster ger en bild av hur stor andel av dessa som avser arbeten, där utföraren inte betalar in skatter och avgifter. Vita arbeten betalas normalt mot faktura/räkning via post- eller bankgiro. Även den timkostnad som betalas av hushållet ger en indikation på om utföraren betalar in skatter och avgifter.

Totalt var det ca 80 procent av inköpta byggnads- och hantverksarbeten som betalades huvudsakligen mot faktura/räkning via post-/bankgiro 2004, medan ca 20 procent som betalades huvudsakligen kontant. Som framgår av diagrammet nedan fanns det en liten överlappning, där tjänster betalades på båda sätten. Detta skulle indikera att i storleksordningen 20 procent av de byggnads- och hantverksarbeten som hushållen köpte in inte redovisades som vita arbeten. Detta bekräftas av att ca 25 procent av dem som köpte in arbeten betalade mindre än 250 kronor per timmer för dessa.

Baserat på uppgifter om totalt värde av inköpta byggnads- och hantverksarbeten på ca 23,4 miljarder kronor skulle detta innebära att tjänster för upp till ca 4,7 miljarder kronor inte redovisas av den som utför arbetet. Om man tar hänsyn till att debiterad arbetskostnad för svarta tjänster är 30-50 procent lägre än för vita och att arbetskostnaden utgör omkring 50 procent av totalkostnaden, skulle värdet för svarta tjänster minska med drygt 20 procent. Med hänsyn till att det även förekommer att svarta tjänster betalas via post-/bankgiro samt med andra typer av ersättning än pengar, bör dock ett värde på totalt omkring 4,7 miljarder kronor vara rimligt.

Industrifakta har beräknat värdet av totalt inköpta tjänster baserat på beståndet av bostäder med hänsyn till att detta bör vara mer relevant än att basera beräkningen på antal hushåll.

Ett antal undersökningar om hushållens inköp av måleriarbeten, som gjordes under senare delen av 1990-talet, tyder på att det ovan beräknade totalvärdet för kontant inköpta byggnads- och hantverksarbeten ligger på en rimlig nivå.

Oredovisade tjänster för ca 4,7 miljarder kronor skulle innebära ett bortfall av moms med omkring 1,2 miljarder kronor 2004 samt av skatter och avgifter med i storleksordningen 1,8 miljarder kronor, d v s totalt omkring 3,0 miljarder kronor.

Endast ca 3 procent av de intervjuade hushållen betalade för tjänster både kontant och via post-/bankgiro och en tydlig majoritet av dessa betalade 50 procent eller mer av kostnaden kontant. Detta indikerar att det är vanligt att ett hushåll köper in byggnads- och hantverksarbeten antingen mot faktura/räkning eller kontant betalning, men mindre ofta med en kombination av dessa betalningssätt.

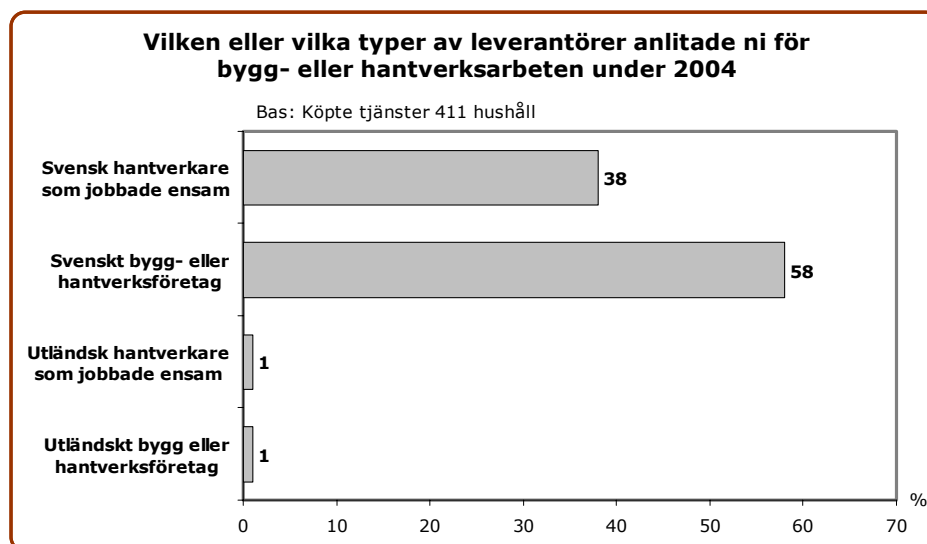
Den vanligaste typen av tjänster som betalades kontant var snickeri- och allmänna byggnadsarbeten följt av målningsarbeten. Installationsarbeten nämndes liksom golvläggning, plattsättning, markarbeten m m med mindre frekvens och minst vanligt med kontant betalning var det för plåtslageri- och glasmästeriarbeten. Frekvenserna bör tolkas med viss försiktighet med hänsyn till att det är fråga om ett begränsat underlag med hushåll som köpt tjänster mot kontant ersättning. Frekvensen för målningsarbeten tyder dock på en kontant inköpsvolym, som stämmer väl överens med ett antal undersökningar som gjordes inom denna bransch 1996-1998.

Som jämförelse kan nämnas att i genomsnitt ca 60 procent av hushållsnära tjänster som städning, trädgårdsskötsel m m verkade ha betalats kontant 2004. Hälften av dem som köpt denna typ av tjänster hade betalat hela kostnaden kontant.

6. Leverantörer av byggnads- och hantverksarbeten

Den vanligaste typen av leverantör som hushållen anlidade för byggnads- och hantverksarbeten 2004 var ett svenskt företag. Nästan 60 procent hade utnyttjat en sådan leverantör, medan det var knappt 40 procent som hade valt att köpa tjänster från en ensamarbetande svensk hantverkare. Endast en procent vardera hade utnyttjat utländsk hantverkare eller utländskt bygg-/hantverksföretag

En liten andel på omkring 4 procent av hushållen hade anlitat flera typer av leverantörer under året, vilket visar att detta är relativt ovanligt. Man kan även notera att det under 2004 var mycket få hushåll, som köpte byggnads- och hantverksarbeten från utländska aktörer. Detta var vanligast bland boende med hyresrätt och bostadsrätt, men totalt var det fråga om marginella andelar även här.

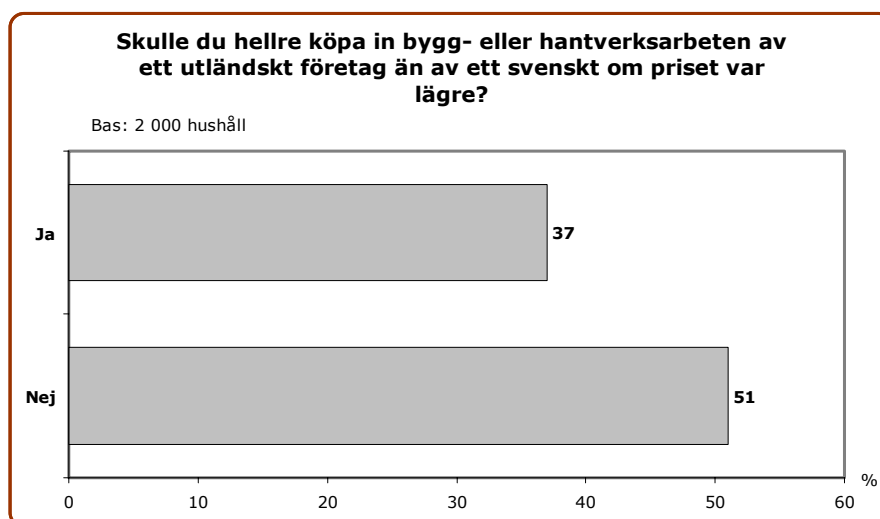

Boende i villa och bostadsrätt utnyttjade svenskt bygg-/hantverksföretag i störst utsträckning, men det fanns ingen större skillnad mellan upplåtelseformerna när det gällde svensk hantverkare, som arbetade ensam.

Totalt var det en något större andel av dem som köpt tjänster i Mellansverige som hade utnyttjat utländsk leverantör, men det var sammantaget endast fråga om ca 3 procent av hushållen.

En analys av de intervjuades svar visar att ca 60 procent av de hushåll som huvudsakligen betalat kontant för inköpta tjänster hade utnyttjat svensk hantverkare, som arbetade ensam, medan knappt 40 procent hade köpt tjänsterna från svenskt byggnads- eller hantverksföretag. Andra intervjuer som genomförts parallellt tyder på att de sistnämnda huvudsakligen utgörs av små företag med ett fåtal anställda.

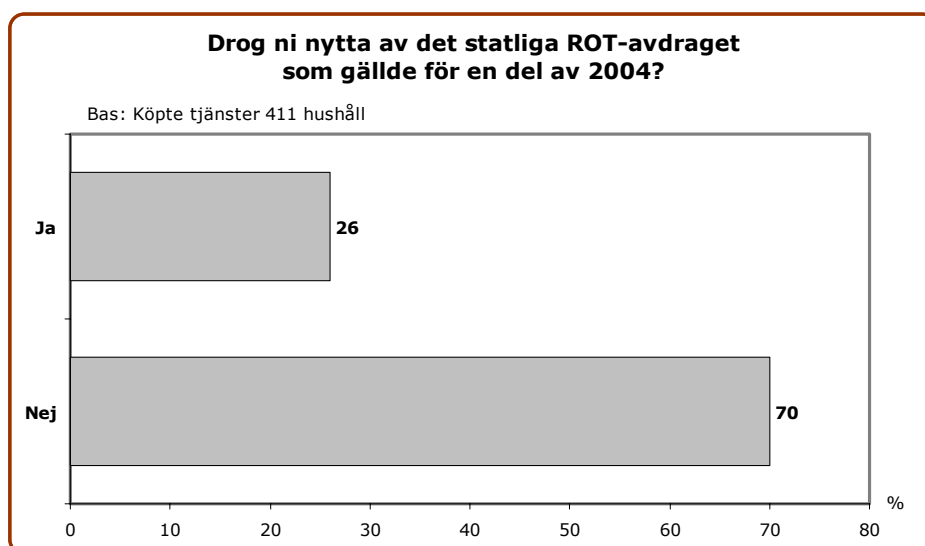
Andra studier visar att det finns indikationer på att antalet utländska aktörer ökar på bygg- och hantverksmarknaden och svaren i denna undersökning visar att detta kan bli märkbart även på hushållsmarknaden. Totalt kunde 37 procent av samtliga intervjuade hushåll tänka sig att köpa byggnads- och hantverksarbeten av ett utländskt företag om priset var lägre. Hälften av hushållen kunde däremot inte tänka sig detta och omkring 10 procent var osäkra.

7. Utnyttjande av ROT-avdrag

Ett s k ROT-avdrag, som innebär ett trettioprocentigt skatteavdrag upp till en viss arbetskostnad vid renovering och underhåll av alla typer av bostäder, beslutades av riksdagen 2004 och tillämpas under en del av 2004 och 2005. De genomförda intervjuerna tyder på detta utnyttjas i betydande omfattning av framför allt villaägarna. Även hyreshus omfattas av ROT-avdraget, men dessa fastighetsägare ingår inte i undersökningen och uppgifter om utnyttjande av ROT-avdraget hos dessa finns ännu inte sammanställda hos Riksskatteverket.

Totalt uppgav 26 procent av de hushåll som köpte in byggnads- och hantverksarbeten under 2004 att man hade utnyttjat ROT-avdrag för någon del av dessa. Sammantaget skulle detta innebära att omkring 183.000 hushåll hade ansökt om att utnyttja ROT-avdrag och den genomsnittliga totala arbetskostnaden för inköpta tjänster var ca 30.000 kronor per hushåll, vilket skulle innebära totalt omkring 5,5 miljarder kronor. Detta värde är baserat på fördelningen mellan villahushåll och bostadsrätter, men är inte relaterat till godkänt underlag för skattereduktion, utan till totalt inköpta tjänster i samband med utnyttjande av ROT-avdrag. Skatteverket hade per maj 2005 registrerat totalt ca 150.000 beslut om ROT-avdrag för småhus och bostadsrätter.

Helt dominerande användare av ROT-avdraget var villaägarna med ca 155.000 hushåll, som sammantaget köpt in arbeten för ca 5,0 miljarder kronor i samband med detta. 27 procent av de villaägare som köpt in tjänster under 2004 hade ansökt om ROT-avdrag.

Bland hushåll med bostadsrätt hade 23 procent av dem som köpt in tjänster ansökt om ROT-avdrag, men genom ett väsentligt mindre bostadsbestånd och mindre andel som köpt tjänster blev den samlade arbetskostnaden endast drygt 500 miljoner kronor. Detta innebär att villaägarna svarade för ca 90 procent av de inköpta arbetena i samband med ROT-avdrag inom hushållssektorn.

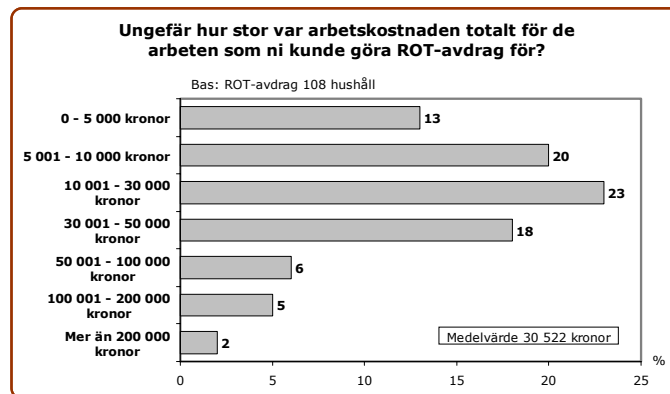
Den godkända skattereduktionen för 2004 som Skatteverket redovisar per maj 2005 för villor och bostadsrätter uppgår till ca 600 miljoner kronor, vilket motsvarar drygt 10 procent av den totala arbetskostnaden i samband med ROT-avdrag. Samtliga ansökningar om skattereduktion för 2004 fanns dock inte med i denna redovisning. Man kan ändå dra slutsatsen att skattereduktionen i praktiken verkar utgöra en liten andel av den totala arbetskostnad som berördes av ROT-avdraget 2004.

En grov beräkning av löneskatter, momsintäkter och avgifter för arbeten i samband med ROT-avdraget under den del av 2004 som detta gällde pekar på ca 3,5 miljarder kronor, som kan jämföras med den hittills redovisade skattereduktionen på ca 600 miljoner kronor. Detta inkluderar inte moms på material, som bör ha tillfört ytterligare ca 700 miljoner kronor baserat på en materialandel för utförda tjänster på ca 40 procent. Till detta kommer olika indirekta positiva effekter relaterade till ökad sysselsättning, minskade bidragskostnader m m.

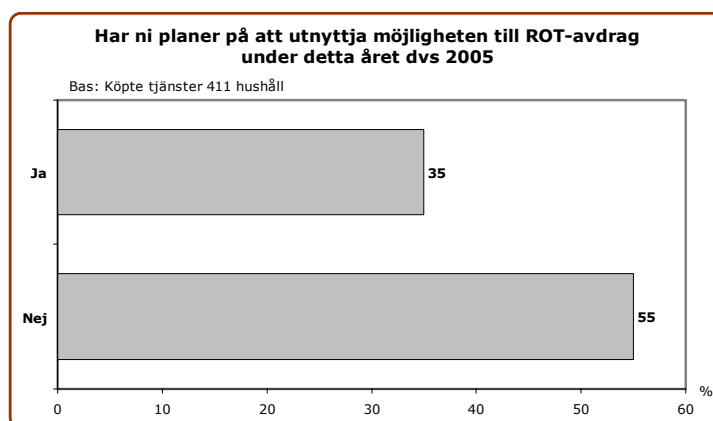
Baserat på bl a erlagda timkostnader för utförda arbeten och hushållens inställning till att utnyttja en skattereduktion är en försiktig bedömning att omkring 30 procent av de tjänster som utförts i samband med ROT-avdraget annars skulle ha utförts svart. Detta skulle innebära att det har tillkommit inbetalningar av löneskatt, arbetsgivaravgifter och moms med upp emot 1 miljard kronor.

Kostnaden för arbeten i samband med ROT-avdrag varierar avsevärt mellan olika hushåll. Hos en tredjedel uppgick arbetskostnaden totalt till mindre än 10.000 kronor. En knapp fjärdedel låg i intervallet 10.000-30.000 kronor och ytterligare en ungefär lika stor andel hade en arbetskostnad på 30.000-100.000 kronor. En mindre grupp på 7 procent uppgav en arbetskostnad över 100.000 kronor. Genomsnittet var, som redovisats ovan drygt 30.000 kronor per hushåll som hade ansökt om skattereduktion.

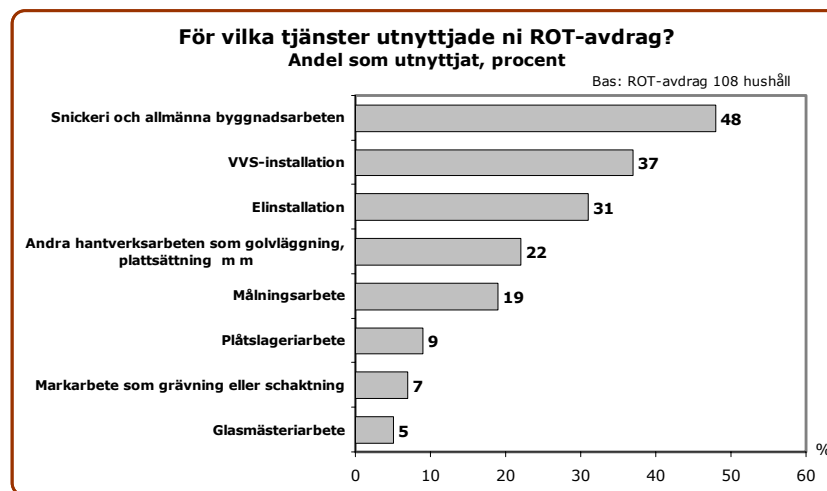
Man kan notera att mer än 50 procent av de hushåll som ansökt om ROT-avdrag hade en total arbetskostnad som understeg 30.000 kronor. Dessa har därmed inte kunnat tillgodogöra sig full effekt av skattereduktionen, men har ändå varit motiverade att köpa in tjänster på ett sätt som gör det möjligt att ansöka om avdrag.

Av dem som hade köpt in byggnads- och hantverksarbeten 2004 hade 35 procent planer på att utnyttja möjligheten till ROT-avdrag för inköpta arbeten under 2005. Detta kan jämföras med de 26 procent som hade utnyttjat möjligheten under 2004 och tyder på att de positiva effekterna av ROT-avdraget blir större för 2005 än de som redovisats ovan. Att en större andel av hushållen planerar att utnyttja avdraget 2005 kan bero på att det har funnits en osäkerhet om detta under en stor del av 2004, genom att beslutet fattades först i mitten av året. Det bör även tillkomma ytterligare hushåll, som utnyttjar avdraget 2005, men som inte hade köpt några tjänster under 2004.

Med hänsyn till att det var ett begränsat antal av de 2000 intervjuade hushållen som hade utnyttjat ROT-avdraget under 2004 bör man dra försiktiga slutsatser när det gäller vilken typ av arbeten som varit aktuella. Man kan ändå notera att snickeri- och allmänna byggnadsarbeten verkar ha dominerat och detta var även den typ av arbeten, som flest hushåll hade betalat kontant för. VVS- och elinstallationer nämns med något lägre frekvenser på drygt 30 procent följt av andra hantverksarbeten och målning omkring 20 procent. Plåtslageri-, mark-, och glasmästeriarbeten verkar endast ha varit aktuella vid en mindre andel av ansökningarna om ROT-avdrag.

Sammantaget visar de genomförda intervjuerna att den möjlighet till skattereduktion som ROT-avdraget innebär, tycks ha genererat en betydande volym byggnads- och hantverksarbeten på den vita hushållsmarknaden under 2004. Om de hushåll som planerar att utnyttja avdraget för arbeten som utförs under 2005 har samma storlek på arbetsinköpen, skulle effekten bli en total arbetskostnad på ca 7,5 miljarder kronor och material för omkring 4,8 miljarder kronor som köps in på den vita hushållsmarknaden.

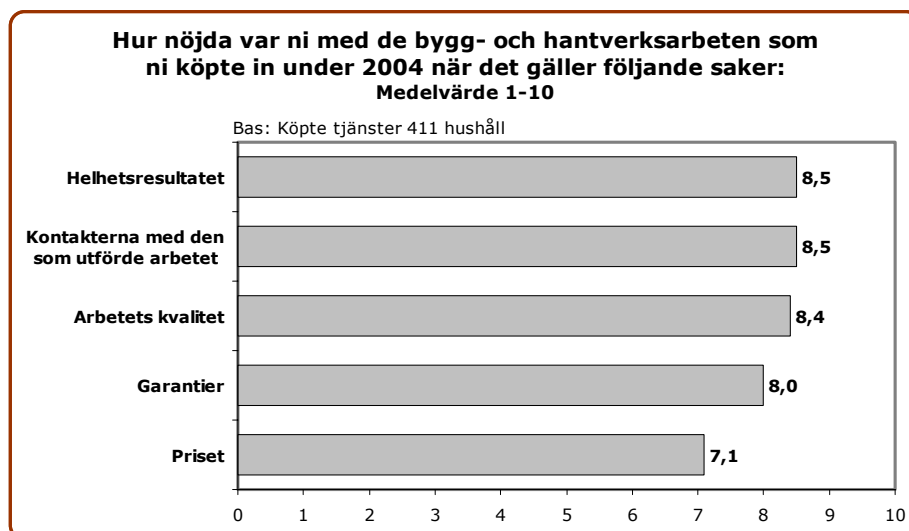
8. Belåtenhet med utfört arbete

Totalt sett verkar de hushåll som köpte in byggnads- och hantverksarbeten under 2004 ha varit nöjda med leverantörernas prestationer. På en tiogradig värdeskala, där 10 står för ”mycket nöjd”, hamnade hushållens medelvärden i intervallet 8,0-8,5 för samtliga presenterade faktorer förutom priset. Även det senare fick dock ett högt medelvärde på 7,1, som indikerar att en majoritet ansåg att det pris man betalat var väl motiverat.

Både ”helhetsresultat”, ”kontakter med den som utförde arbetet” och ”arbetets kvalitet” fick höga medelvärden omkring 8,5 och endast en mycket liten andel av de intervjuade har lämnat värden under 7 för dessa variabler. Även skillnaderna mellan olika upplåtelseformer, regioner m m är små. Detta visar att det är få beställare bland hushållen, som var missnöjda med de arbeten som köptes in under 2004.

Variabeln ”pris” får ett något lägre medelvärde, men även detta ligger på en högre nivå än vad som är vanligt vid denna typ av mätningar. En något större andel av hushållen lämnar dock lägre värden för denna variabel. Drygt 20 procent av dem som köpt in arbeten ger ett värde på 5 eller lägre.

Det finns inte några tydliga indikationer på att de som betalat för inköpta tjänster kontant skulle vara mer eller mindre nöjda än de som betalat på annat sätt.

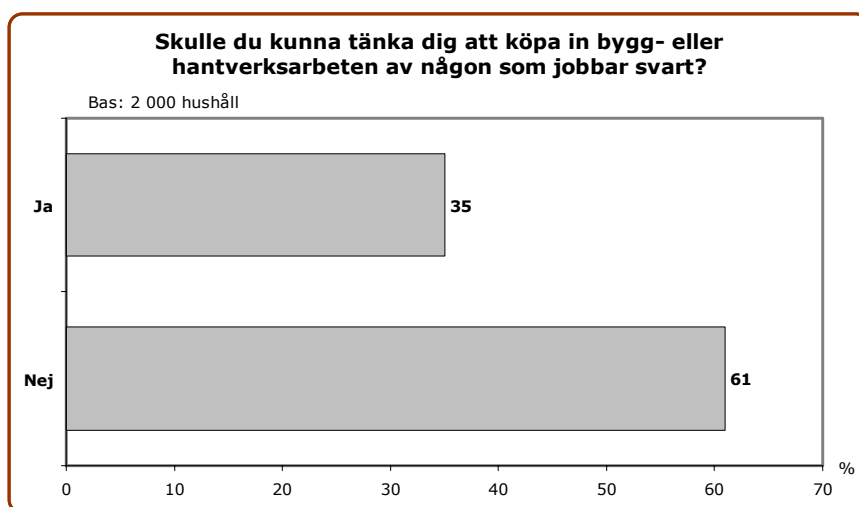

9. Acceptans för att köpa svarta byggnads- och hantverkstjänster

Totalt skulle 35 procent av samtliga 2000 intervjuade hushåll kunna tänka sig att köpa in byggnads- eller hantverksarbeten av någon som jobbar svart. Denna andel bekräftas av andra liknande större studier som genomförts under det senaste året.

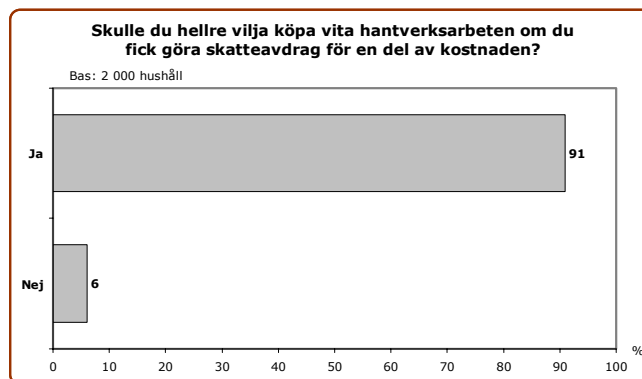
Andelen är ungefär densamma som de som skulle köpa in arbeten från utländskt företag om priset var lägre (37 procent). Detta behöver inte ha ett direkt samband med benägenheten att köpa svarta tjänster, men ger en indikation på att en dryg tredjedel av dem som köpte tjänster 2004 hade stor priskänslighet.

61 procent av samtliga intervjuade uppger att man inte kan tänka sig köpa tjänster av någon som jobbar svart och endast 4 procent är osäkra. Det senare tyder på att de flesta hushåll har en relativt bestämd uppfattning när det gäller inställningen till svarta tjänster.

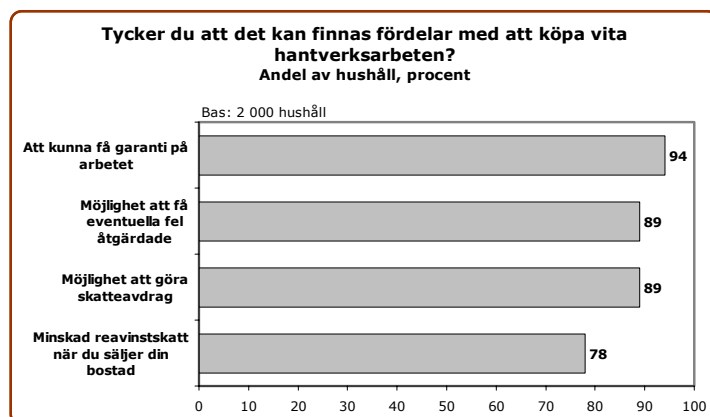

Som framgår nedan tycks möjlighet att göra skatteavdrag vid inköp av byggnads- och hantverksarbeten ha avgörande betydelse för benägenheten att köpa in svarta tjänster. Drygt 90 procent uppger att hellre skulle köpa vita tjänster, om man får göra skatteavdrag för en del av kostnaden och endast 6 procent svarar nej på denna fråga. Storleken på skatteavdrag har inte lagts in i frågan, men svaren visar att man

troligen i relativt stor omfattning kan reglera fördelningen mellan svarta och vita tjänster med vilka möjligheter som finns att få en skattereduktion.

En stor majoritet av de intervjuade hushållen anser att det finns påtagliga fördelar med att köpa vita byggnads- och hantverksarbeten. Omkring 90 procent eller fler tycker att det är bra att kunna få garanti på det utförda arbetet, liksom att kunna få eventuella fel åtgärdade. Det är även omkring 90 procent som ser en fördel i möjligheten att göra skatteavdrag, vilket är ungefär samma andel som hellre skulle köpa vita arbeten, om man fick göra avdrag för del av kostnaden. Nästan 80 procent uppfattar det också som en fördel att reavinstbeskattningen kan minska vid en framtida försäljning av bostaden.

Mot bakgrund av att flertalet hushåll som köpt svarta tjänster under 2004 verkar vara relativt nöjda med dessa är det dock inte självklart att dessa inköp minskar, om inte fördelarna med att köpa vita tjänster på olika sätt marknadsförs gentemot hushållen.

10. ROT-avdragets effekter länsvis (År 2004)

Län	Antal beslut småhus/brf Per 05-05	Andel av total Vägd procent	Effekt av ROT- avdrag Antal årsarbetare	Moms & avgifter* Mkr
Stockholms	27 983	15,8	2 263	505
Uppsala	4 667	2,6	377	84
Södermanlands	5 978	3,4	483	108
Östergötlands	10 624	8,2	1 171	261
Jönköpings	9 670	7,4	1 065	238
Kronobergs	2 671	1,8	259	58
Kalmar	4 084	2,8	397	89
Gotlands	1 793	1,4	198	44
Blekinge	2 297	1,6	223	50
Skåne	10 109	7,0	1 004	224
Hallands	4 467	3,0	434	97
Västra Götalands	23 305	16,6	2 378	531
Värmlands	6 583	4,5	643	144
Örebro	6 525	4,4	637	142
Västmanlands	4 892	2,8	396	88
Dalarnas	6 249	4,9	699	156
Gävleborgs	5 977	4,7	668	149
Västernorrlands	3 780	2,2	322	72
Jämtlands	1 144	0,7	97	22
Västerbottens	4 107	2,4	350	78
Norrbottens	3 109	1,8	265	59
Totalt	150 014	100	Ca 14 330	Ca 3 200

*I moms och avgifter ingår moms på arbete och material, löneskatt samt arbetsgivareavgifter

11. Studiens omfattning och metod

Studien har genomförts av Industrifakta AB under perioden mars-maj 2005 och bygger på 2000 telefonintervjuer med ett rikstäckande urval av bostadshushåll med följande fördelning:

Boendeform	Antal genomförda intervjuer	Andel, procent
Egen villa	1.139	57
Hyreslägenhet	526	26
Bostadsrätt	335	17
Totalt	2.000	100

Följande åldersgrupper har ingått i urvalet ovan:

Ålder, år	Andel, procent
18-29	12
30-39	24
40-49	20
50-59	20
60-69	16
70-	8
	100

Landsdel	Andel, procent
Norra Sverige	10
Mellansverige	38
Sydsverige	48
	100

Som komplement till telefonintervjuerna har en personlig intervju med Riksskatteverket genomförts samt en inventering av aktuell publicerad information.

Studiens primära syfte är att ge en bred översikt av byggnads- och hantverksarbeten, som i olika former görs mot kontant ersättning utanför normala leveransformer och avtal. Målsättningen har varit att med hjälp av representativa

urval av bostadshushåll kunna göra en både kvantitativ och kvalitativ beskrivning av denna typ av verksamhet. Som jämförande material har även inköp av byggnadsmaterial för gör-det-själv-arbeten samt olika hushållsnära tjänster ingått i frågorna till bostadshushållen.

Ett antal frågeställningar om möjligheter att motverka arbeten mot kontant ersättning ingår i studien, bl a vad gäller effekterna av det ROT-avdrag som finns sedan 2004.

Att begreppet ”kontantbetalning” har använts för att definiera arbeten som görs utanför den vita tjänstemarknaden, beror på att det normalt inte förekommer att arbeten som inkluderar alla skatter och avgifter betalas kontant. Tjänster mot annan ersättning än pengar har inte behandlats i studien.

Observera att olika värden för hushållens inköp inkluderar moms.